

Utdrag ur

VÄSKINDE KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Väskinde kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av metall	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av sten	Antikvarie Sara Strindevall
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Sara Strindevall

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.

Inventering av inventarierna i Väskinde kyrka 2000-2003, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Väskinde kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Tryckta källor

Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Lemke, Visby stifts herdaminne, 1868.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band I:3, 1929.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1090	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
s. 1100-tal	Absidkyrka. Dopfunt. SvK anger "1160-talet".	GK, SvK
o. 1250	Triumfkrucifix.	GK, SvK
e. 1250-tal	Uppfördes det nuvarande koret. Muralmålningar, rankorna och diagonalbanden i korvalvet, medaljongen med den tronande Kristus i valvhjässan. Sakramentsskåpets stenomfattning (SvK anger; senast o. 1275).	GK, SvK
o. 1280	Målningarna på sakramentsskåpets dörrar.	GKM
s. 1200-tal	Gravsten på kyrkogården över Halvidius, Boters son, tidigare i kyrkan "höger om altaret".	SvK
1200-tal	Väggskåp. Den ena av de båda dörrarna av ek och beslag med medeltida ursprung. Den andra, av furu, av yngre datum.	SvK
Medeltid	Gravstenar i koret.	GK
o. 1300	Uppfördes långhuset, tornet och stigluckorna (3 st.). Muralmålningar på vägg och valv i långhuset samt över och i sakramentsskåpet. 1100-talsdopfunten uppställdes på sockel och podium av kalksten i tornbågen. Gravsten över Nikolaus, född i Hästnäs, på kyrkogården. Gravsten över Peter Gelungs, på kyrkogården.	GK, SvK
1317	Gravsten över Gertrud, hustru till Jakob Gelungs, på kyrkogården.	SvK
1377	Gravsten över Botvid Belsca, på kyrkogården.	SvK
1300-tal	Processionskrucifix. Altarskåp. Figurer från altarskåpet, nu återanvända och placerade i predikstolens arkader. Gravsten på kyrkogården över Nikolaus från Hedhusum, tidigare i kyrkan framför altaret.	GK, SvK
1413 (1414?)	Gravsten på kyrkogården över kyrkoherde Olaus, född vid Norrgårda.	SvK
1444	Gravsten på kyrkogården över Birgitta och hennes dotter.	SvK
o. 1450	Muralmålningsfriser av "Passionsmästaren" i långhuset.	GK
1500-tal	Muralmålningar i koret av bl. a. S:t Göran. Ljusstake.	GK, SvK
1655	Porträtt på kyrkoherde Hans Ljungby, d:o av dennes hustru Anna Göransdotter.	SvK
1663	Spira på kyrkobyggnaden.	SvK
1668	Korbänk utförd av Mårten Snickare.	SvK
1669	Manfolksbänkar av Mårten Snickare.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1672	Kyrkklocka, gjuten i Stockholm.	SvK
1674	Nytt timglas. Enl. SvK låg ett trasigt timglashus med 1700-tals bemålning i redskapsboden, vilket skulle kunna vara föregångaren.	SvK
1690	Altaruppsats av sandsten. N kolonnetten inskr; AHB (Anders Hamburger). Predikstol, signerad A HB (Anders Hamburger).	GK, GKS, SvK
1600-tal	Bänkinredning. Sakristi-(?)avbalkning av trä i korets NÖ hörn samt klockarbänk i triumfbågsöppningen intill trappan till predikstolen.	GK, SvK
1702	Triumfkrucifixet flyttades från triumfbågen till N korväggen.	EF
1714	Tornhuven blåste ned.	Lemke
1715	Tornhuven nybyggdes.	Inskr.
1741	Gossebänken framför korbänken sattes upp.	EF
1745	Inskrift i S stigluckan; 1745 N: S, ”trol. datum för någon reparation” enl. SvK.	SvK
1750	Altaruppsatsen målades av signaturen I.S. Korbänken byggdes om samt målades om.	SvK
1753	Nya portblad i kor- och långhusportalerna (långhusportalens medeltida smide återanvänt).	SvK
1769	Nummertavla.	SvK
1773-74	Altarringen målad av Erik Lodström.	GK, GKS, SvK
1774	Ljuskrona.	SvK
1777	Flöjel av järn och brons och dörrbeslag på V stigluckan. Nya takstolar på långhuset, tegeltak (Inskr).	SvK
1778-79	Samtliga portaler (4 st.) målades med (åtminstone) brungult, gult (N portalens tympanon), blågrönt (växtornamentiken på långhusportalens kapital) och rött.	SvK
1781	Läktare.	SvK
1782-83	Läktaren och dopfunten målades av Malmberg.	GK, SvK
1700-tal	V stigluckan dekorerades. ”I koret...gula och röda rankor; antagligen 1700-tals”. Bänkinredningen målad. Två ljuskronor med prismor och facetterade glas. Votivskepp.	GK, SvK
1854	Kyrkklockan omgjuten av Johan A. Beckamn, Stockholm, formatet större än den förra.	GKR, SvK
1868	1868 inristat på haken på V stigluckan, gäller trol. haken och dörrvirket.	SvK
1800-tal(?)	Järnkamin i långhusets NÖ hörn. SvK anger inget årtal.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1916	Vedkamin efter förslag av byggmästare Nils Pettersson.	BH0506
1947	Restaurering av ljuskronorna av Libraria.	GA
1950	Utvidgning av kyrkogården.	GA, GF
o. 1950	Uppfördes stenvuren kring nya kyrkogården.	GF
1952-53	Restaurering efter förslag av arkitekt Erik Fant, Stockholm. <ul style="list-style-type: none"> – Takmaterial på torn, långhus och kor byttes från tegel till falar. S fasaderna frilades från puts. – V fönstrets masverk och glasmålning rekonstruerades. Översyn av fönster, dubbla glas i koret och tornet. – Inläggning och sänkning av stengolv i kor, mittgång och torn efter en arkeologisk undersökning i under golvet. Gravhällar togs in från kyrkogården. – Altaret sänktes, ändring av altarskrank och korbänk (kapning), läktaren revs. Borttagning och magasinering av präst- och sakristibänken samt gossebänken. Ombyggnad av bänkar (sitsar och ryggstöd), komplettering av bänkinredningen vid den borttagna kaminen. – Framtagning av muralmålningar och konservering av övriga inventarier av konservator Erik Olsson. – Elvärme och belysning installerades, sakristia inredd i SV hörnet av tornrummet och textilskåp i NÖ hörnet. – Dopfunten flyttades från triumfbågen till tornbågen. Triumfkrucifixet flyttades tillbaka till sin ursprungliga plats i triumfbågen. <p>Vid restaureringen påträffades fragment av en bildsten av äldre typ inmurad i torndörrens omfattning, tre delar av en 700-tals sten i trappan till altaret samt en nästan oskadad 400-tals sten under grusgången.</p>	EF, GF, GK, Gotl.
1953	En nummertavla från 1769 (tidigare deponerad i Gotlands fornsal) återlämnades till kyrkan. Raä godkände inte den upptagna genomgången mellan sakristian och inclusoriet, inte heller det uppmurade altaret i långhusets NÖ hörn. Kung. Byggnadsstyrelsen fann att altaret måste avlägsnas.	GF
1954	Mekanisk orgel byggd av Grönlunds orgelbyggeri i Gammelstad.	GF, ISO
1955	Glasmålning i tornets V fönster föreställande Jesu dop av Erik Lindholm.	GK
1965	Högtalaranläggning.	GF
1972	Restaureringsförslag av arkitekt Leif Olsson, Stockholm, och Bjerking's Ingenjörbyrå AB, Uppsala. Restaurering	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	planerades till 1973, ej utförd.	
1973	Kyrkklockan flyttad till en ny klockbock.	GKR
1974	Ett timglas gick sönder, skivorna och stavarna lossnade och tre av glasen krossades.	GF
1975	Kyrkan ansågs vara i ett relativt dåligt skick enligt visitation. Korrugerad plåt lades på långhus- och kortaken.	GF
1977	El-ringning installerades, belysning på vindarna.	GF, GKR
1979	Församlingen anhöll om att få göra en port i stenvuren in till nya kyrkogården.	GF
1980	Församlingen anhöll om att få reparera N muren på gamla kyrkogården p.g.a. sättningar m.m. Timglaset som gick sönder 1974 åtgärdades av RAGU, glasen ersattes med nya, kvarvarande delar limmades ihop.	GF
1988	Åtgärdsförslag från C. H. Eliason avseende konservering av sakramentsskåp.	GF
1989	Skadegörelse på Erik Lindholms glasmålningar från 1953.	GF
1994-96	Ut- och invändig restaurering efter förslag av arkitekt Hans Ponnert m.fl.; Raä. Restaureringen ingick i försöksprojekt för traditionellt träbyggande som drevs av Raä:s enhet för byggnadsvård. <ul style="list-style-type: none"> – Kor- och långhustakets konstruktionsvirke reparerades och plåttaket avlägsnades och ersattes med tegel. På långhuset lades ny läkt och undermurat handslaget tegel, koret försågs med Vittingetegel på tät bördning. Stora delar av tornhuvens konstruktionsvirke byttes ut och huven försågs med ny spirstock och panel. Klockdäckets utkastarränna nytillverkades och plåtskoddes. – Samtliga fasader rengjordes, putsades och vitkalkades, undantaget S långhusfasaden som enbart foglagades och vitkalkades. Naturstensytorna, förutom portalerna, rengjordes och foglagades. – Konserveringsarbeten utfördes på korportalen och långhusportalen av Anne Jacobsen och Charlotta Bylund Melin m.fl. – Invändig rengöring av väggar och valv samt konservering av kalkmålningarna. Översyn av den fasta inredningen och installation av nytt el-värmesystem. – Stigluckornas fasader och tak reparerades, solbänkarna på korets Ö sida samt gallerigluggarnas solbänkar byttes ut och blyglasfönstren på kor och långhus reparerades. Nätramar monterades i galleri- och ljudluggarna. 	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	– Vindarna städade från plast och isolering och skorstensstocken på långhusvinden revs. Nytt brädgolv lades in i tornets mellanvåning. Stegar och vilplan färdigställdes på samtliga vindar och ny åskskyddsanläggning monterades.	
1995	Anhöll församlingen om att få tillbaka det deponerade votivskeppet från Gotlands fornsal.	GF
1996	Minneslunden invigd. Ljuskronorna som hänger i långhuset elektrifierades. Korkåpa och mässshake av Kerstin Steffenburg. Länsstyrelsen beslutade om installation av högtalaranläggning.	GA, GF, GT
1998	Nytt textilförvaringsskåp samt förrådsskrank i tornrummet. Ny orgel, mekanisk, byggd av Walter Thür.	GF, GT
1999	Bidrag från Domkapitlet för att konservera antependium och överdrag till mässshake.	GF
2002	Klockringningsanläggningen besiktigades av I. Rohr utan anmärkning. Länsstyrelsen beslutade att kyrkogårdsmuren får repareras.	GF
2004	Länsstyrelsen beslutade om förbättrad textilförvaring enligt program av textilkonsultfirma Lotine. Åtgärdsprogram av Stenkultur i Stockholm AB för konserveringsarbeten på gravvårdarna för Swebilius, två gravhällar, Nordström, J. Elm och M. P. Pettersson.	GF
2006	Kompletterande förrådsskärm uppfördes i tornrummet.	GF
2007	Nytt textilförvaringsskåp. Länsstyrelsen beslutade om renovering av en mässshake från 1953 och om reparation av kyrkogårdsmuren.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
BH0506	Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift.
EF	Restaureringsförslag av Erik Fant 1952.
e.	efter
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
GT	Gotlands tidningar.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
Lemke	Lemke, Visby stifts herdaminne, 1868.
kh	kyrkoherde
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring

RAGU	Riksantikvarieämbetets Gotlands-undersökningar.
Raä	Riksantikvarieämbetet
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd I:3 1929.
t.	tidigt